

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI O'LIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

Ro'yxatga olindi:

№ 155

2022 yil - 18.08

"ISH JOYLARINI ATTESTATSIYALASH" fanining

ISHCHI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 600000 - Xizmatlar
Ta'lim sohasi: 640000 - Hayot faoliyati xavfsizligi
Ta'lim yo'nalishi: 5640200 - Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi

Shu jumladan	Jami o'quv soati: 190	
	Jami	8- semestr
Ma'ruza	72	72
Amaliy mashg'ulotlar	20	20
Seminlar	16	16
Mutlaq ta'lim soati	82	

Fanning ishchi o'quv dasturi, fan dasturi va ishchi o'quv rejaga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

A.A. Suyunov – QMII, "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrası katta o'qituvchisi

Fanning ishchi o'quv dasturi "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrası yig'ilishida (huyon № 1, 2022 y.), "Geologiya va konchilik ishi" fakulteti Ushbu komissiyasida (huyon № 1, 2022 y.) va Institut Ushbu Kafedrasida (huyon № 1, 2022 y.) muhokama etilgan va o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilingan.

QMII O'quv-uslubiy boshqarma

boshlig'i:

Sh.R. Turdiyev

Geologiya va konchilik ishi fakulteti
uslubiy komissiyasi raisi:

M. G'ofirov

Ekologiya va mehnat muhofazasi
kafedrası mudiri:

R.A. Esbonqulov

KIRISH

O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlardan asosiy maqsad, yurimizda sog'lom va burkamol, bilimli, yuksak ma'naviy-ahloqiy fazilatlariga ega bo'lgan avlodni shakllantirishdan iboratdir.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning 2017 yil 7 fevraldagi PF №4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha "Harakatlar strategiyasi" qabul qilinganligi uning to'rtinchi ustuvor yo'nalishida ijtimoiy sohani rivojlantirishga alohida urg'u qo'yilgan bo'lib, ta'lim sohasida ilg'or texnologiyalarni joriy etish va shu orqali ta'lim mazmunini jahon andozalari darajasiga olib chiqilishi ustuvor vazifa etib belgilangan.

Hozirgi davrda butun jahonda texnika va texnologiya, qishloq xo'jaligi va ko'chma o'rganish tez sur'atlar bilan o'sishi, tabiiy resurslar, o'simlik va hayvonot olamidan pala-partish foydalanish va yovvoyi tabiatni o'zlashtirish natijasida tabiiy, biologik, texnologik, ekologik va boshqa ko'pgina xavflar vujudga kelmoqda. Bu holat esa inson hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlash muammolari yanada keskinlashmoqda. Shu sababli ham "Harakatlar strategiyasi"ning beshinchi ustuvor yo'nalishida:

atrof-tabiiy muhit, aholi salomatligi va genofoniga ziyon yetkazadigan ekologik muammolarning oldini olish;

favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish tizimini takomillashtirish masalalari alohida bund bilan belgilab qo'yildi.

Fan, texnika, ta'lim sohasi, ishlab chiqarishda texnologiya qanchalik rivojlanmasin inson xavf-xatardan 100% kafolatlangan emas. Chunki insonning barcha faoliyati va atrof muhit komponentlarining xavfli va zararli omillari, har bir faoliyat natijadan keyin yangi yashirin xavf paydo bo'lishi tabiiy holdir.

Hayot faoliyatini ta'minlash muammosini hal etish - odamlarni meyoriy sharoitda faoliyat olib borishi, uni o'rab turgan atrof muhitdagi xavfni ruxsat etilgan meyoridan ortiq xavfli va zararli omillardan himoya qilish, optimal mehnat faoliyat, dam olish sharoiti yaratish va ishlab chiqarishda yuqori ish samaradorlikka erishishdan iboratdir.

Hayot faoliyati xavfsizligining eng asosiy formulasi - bu yashirin (potensial) xavflar hisobida ogohlantirish va oldini olishdan iborat.

Ishlab chiqarishda barcha sohalarida ishlayotgan zamonaviy mutaxassislar hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlash maqsadida, atrof muhitda bo'layotgan salbiy o'zgarishlarni aniqlash, tushunish, oldini olish va uning oqibatlarini bartaraf etishga tegishli qiroqlar qabul qilish uchun yetarli darajada bilim saviyasiga ega bo'lishi lozim. Aynan ushbu bilimni "Ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsizlik" fani o'rganadi.

Ushbu "ish joylarini attestatsiyalash" fanidan ishchi dastur fan bo'yicha davlat ta'lim standart va nuzumaviy dastur asosida tuzilib "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" ta'lim yo'nalishi talabalariga mo'ljallangan. Unda fanning maqsad va vazifalari talabalar bilim va ko'nikmasiga bo'lgan talablar, mashg'ulotlarning mavzusi va qisqacha mazmuni, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun zarur texnik vositalar muvofiq ish bo'yicha ko'rsatmalar va tavsiya etilgan adabiyotlar royxati keltirilgan.

1 Fanning oliy ta'limdagi o'rni hamda maqsadi va vazifalari

1.1. O'quv fanning dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Har kuni insonlarning iqtisodiyotining turli sohalariida ish faoliyatini olib boradi. Yaratilgan ish o'rinlari, ish joylari nafaqat mehnat umumdorligini oshirish balki, ishchi xodimlarning salomatligiga ham ta'sir ko'rsatadi. Ish joylarini belgilovchi me'yorlar asosida sharoitlarning, ergonomik sharoitlarga to'la mos kelishini inobatga olgan holda "Ish joylarini attestatsiya qilish" muhim hisoblanadi.

Yusqoriqadamlar inobatiga olgan holda, ushbu dastur ish joylarini attestatsiya qilish, ko'rsatkichlariga asoslanib, hodisalarni uzoq muddatli rejalar va korreksiya ishlab chiqish. Shu dastur asosida ishning noxush holatini omilkorlik bilan cheklanganiga qaratilgan vazifalarni amalga oshirish, bunda qisqa muddatli tadbirlardan va uzoq muddatli milliy strategiyalardan foydalanish ko'zda tutiladi.

Fan o'qitilishining maqsadi – bo'lajak mutaxassislariga hayotiy faoliyatlarida yuzaga keladigan xavflarning kelib chiqish sabablarini, xususiyatlarini, oqibatlarini va ularni yo'qotish qoidalarini, xavfsiz ish sharoitlarini yaratish, tabiiy, texnologik, ekologik va boshqa tushdagi favqulodda vaziyatlardan aholini himoya qilish, ularni nuzuriy va amaliy jihatdan himoyalashga hamda jarehat olganlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish qoidalarini o'rgatishdan iborat.

O'quv fanini o'rganishning asosiy vazifalari: hayotiy faoliyatda yuzaga keladigan xavflarni identifikatsiyalash va ularni o'rganish, ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish, texnosferada kasb kasalliklarini kamaytiradigan va baxtsiz hodisalarning oldini oladigan chorra-tadbirlarni o'rganish. Shuningdek, aholini tabiiy ofat, avariya va holokatlardan himoyalash usullariga o'rgatish, zararlangan shikastlanish o'choqlaridagi fuqarolarni qutqarish va tiklov ishlarini o'tkazish, yong'inga qarshi xavfsizlik choralarini ko'rish, jaro hat olganlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish va boshqa muhim vazifalarni bajarar oladigan bilim, ko'nikma va kasbiy malakaga ega insonni turbiyalashga qaratilgan.

Ish joylarini attestatsiyalash fanini o'qish natijasida bo'lajak mutaxassislar malakaga ega bo'lishlari fanning asosiy vazifalari sanaladi.

Quyidagi bilim va malakaga ega bo'lishlari fanning asosiy vazifalari sanaladi:

a) *Tasavvurga ega bo'lishlari kerak:*

O'zbekiston Respublikasi hududida sodir bo'lishi ehtimoli bo'lgan tabiiy, texnologik va ekologik xususiyatli favqulodda vaziyatlarining umumiy tavsiflari;

favqulodda vaziyatlarni oldini olish;

favqulodda vaziyatlaridan keladigan talofatlarni kamaytirish va oqibatlarini bartaraf etish;

ishchi-xizmatkchilar va aholini favqulodda vaziyatlarga tayyorlash;

shaxsiy himoya vositalarining turlari va ularidan foydalanish.

ishlab chiqarishda ishchilarga xavfsiz va sog'lom mehnat sharoitlarini yaratish;

baxtsiz hodisalarni sabab va oqibatlar haqida tasavvurga ega bo'lish;

ishlab chiqarish sanitarlyasi asoslar haqida tasavvurga ega bo'lish;

b) *Talabalar bilishlari kerak:*

favqulodda vaziyatlarda fuqarolarni muhofazalash sohasida qabul qilingan qonun xujjatlarini va boshqa hujjatlarining asosiy talablarini;

favqulodda vaziyatlarda rahbar xodim va fuqarolarni muhofazalash sohasidagi huquq va burchlari;

O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini (FYDT);

aholini favqulodda vaziyatlardan muhofazalanishga tayyorlash tartibini;

o'quv muassasalari obyektlarida va hududida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarni;

favqulodda vaziyatlar xavfi tug'ilganda va sodir bo'lganda harakat qilish, shu jumladan muassasaning harakat rejasini va o'zaro himkorlik rejasini boyicha harakat qilish qoidalarini va tartiblarini;

favqulodda vaziyatlarda ma'ruviy-rubiy barqarorlikni ta'minlash masalalari;

favqulodda vaziyatlardan muhofazalanish usullarini;

favqulodda vaziyatlarda o'z-o'ziga va o'zaro tibbiy yordam ko'rsatish qoidalarini va tartibini;

fuqaro muhofazasi oqchilantirish signalini;

radiatsion, kimyoviy va biologik (bakteriologik) razvedka, dozimetrik nazorat asboblariidan foydalanish tartibi va qoidalarini;

jamoa va shaxsiy muhofaza vositalaridan foydalanish qoidalarini va tartibini.

v) *Talabalar bajarishlari lozim:*

jahrlang'ichlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsata olishini;

favqulodda vaziyat xavfi tug'ilganda va sodir bo'lganda harakat qilishini, shu jumladan o'quv muassasasining harakat va o'zaro himkorlik rejalari asosida harakat qilishini;

jamoa va shaxsiy muhofaza vositalaridan foydalanishini;

radiatsiyaviy, kimyoviy va biologik (bakteriologik) razvedka va dozimetrik nazorat asboblari bilan ishlashini;

kimyoviy paket va shaxsiy dozi qutisidan foydalanishini;

fuqaro muhofazasi normativlarini tez va qat'iylik bilan bajarishini;

tuzilmalar tarkibida harakat qilishini.

1.2 Ish joylarini attestatsiyalash fanining boshqa fanlar va ishlab chiqarish bilan o'zaro bog'liqligi

"Ish joylarini attestatsiyalash" fani "Mechnat muhofazasi", "Hayot faoliyati xavfsizligi", "Muhandislik psixologiyasi", "Psixofiziologiya", "Ergonomika", "Texnikaviy estetika", "Atrof muhit himoyasi va ekologiya", "Favqulodda holatlar va fuqarolar muhofazasi" kabi fanlarning yutuqlariga asoslanadi. Ushbu fanlar bilan birga tadqiqot qiladi va o'rganadi. Lekin, insonning hayot faoliyatida barcha turdagi bog'lanishlar bir vaqtda yuzaga keladi va shu sababli inson o'z faoliyatida bir nechta omillar bilan bog'lanadi, o'zaro ta'sirda bo'ladi. Shu sababli insonning hayot faoliyati davridagi umimlashgan xavfli va zararli faktorlarning inson sog'ligiga va mehnat qobiliyatiga birgalikda ta'sirini alohida mustaqil fan - "Ish joylarini attestatsiyalash" o'rganadi.

Ish joylarini attestatsiyalash fanini o'rganish nafaqat texnosferada xavflar tug'ilganda, balki **ishlab chiqarish jarayonida** ishlovchilarni kasb kasalligiga

chegaralarini qisqartirish, baxtsiz hodisalar oldini olish shuningdek, biosferada (atrof-muhitda) yuz beradigan favqulodda vaziyatlarda insonlar o'zini va moddiy zararlarni miqyosini kamaytirish imkonini beradi.

II. Fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturiy interfaol usullarda o'zlashtirishni taqozo qiladi. Bunda asosiy e'tibor auditoriya mashg'ulotlarida va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtirilgan nazariy bilimlarga hamda obyektlar jarayonlar va hodisalariga nisbatan dunyoqarashni shakllantirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rin ajratiladi.

Dastur materiallarini o'zlashtirish to'rt xil:

muammoli mavzular bo'yicha;

mustaqil o'zlashtirishni murakkab bo'lgan bo'limlar bo'yicha;

ta'lim oluvchilarda alohida qiziqish uyg'otuvchi bo'limlar bo'yicha;

oldinga siljigan ma'ruzalarni interfaol usulda o'qitish yo'li bilan;

mustaqil ta'lim olish va ishlash, kollektivlar va munozaralar jarayonida o'zlashtiriladigan bilimlar bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish yo'li bilan amalga oshirishni nazarda tutadi.

Mustaqil tayyorgarlik jarayonida talaba adabiyotlar, internet materiallari va me'yoriy hujjatlar bilan ishlashni uddalashni namoyon qilishi, auditoriya mashg'ulotlari paytida qabul qilingan ma'lumotlarni muhokama qilish qobiliyatini ko'rsatishi zarur.

Dastur talabalar bilimni reyting-nazoratidan foydalanadigan o'quv jarayonini tashkil qilishning yangi tamoyillari asosida amalga oshadi.

Fanni o'zlashtirishda masofadan o'qitish, darslik, o'quv qo'llanmalar va ma'ruzalar matnlarining elektron versiyalaridan, ma'ruzalar o'qish, elektron plakatlardan va internet tarmog'idan foydalaniladi.

"Ish joylarini attestatsiyalash" fanni o'qitish jarayonida quyidagi asosiy konseptual yondashuvlardan foydalaniladi:

Shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim. Bu ta'lim o'z-o'z-o'z mobiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlantirishni ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni boyulashdirilayotgandir, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maspsadlaridan kelib chiqqan holda yondashilishni nazarda tutadi.

Tizimli yondashuv. Ta'lim texnologiyasi tizimining barcha belgilarini o'zida mujassam etmoqchi to'rtinchi jarayonning mantiqiyli, uning barcha bo'g'inlarini o'zaro bog'langanligi, yaxlitligi.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta'lim oluvchining faoliyatini aktivlashtirish va intensivlashtirish, o'quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochilishga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik yondashuv. Bu yondashuv o'quv munosabatlari yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o'z-o'zini faollashtirishi va o'z-o'zini ko'rsatish olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish. Demokratik, tenglik, ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta'lim. Ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish usuli ta'lim oluvchi faoliyatini aktivlashtiradi. Bunda ilmiy bilimni obyektlar qurama-qurallig'i va uni hal etish usullarini ijodiy tarzda qo'llanishni dialektik muhokamada shakllantirish va rivojlantirish natijada talabani mustaqil ijodiy faoliyati ta'minlanadi.

Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vosita va usullarini qo'llash-yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga taqdim etish.

O'qitishning usullari va texnikasi. Ma'ruza (kiritish, mavzuga oid, vizuallash), muammoli ta'lim, keys-stadi, proband, paradoks va loyihalash usullari, amaliy ishlash.

O'qitishni tashkil etish shakllari: dialog, polilog, muloqot hamkorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O'qitish vositalari o'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruza matni) bilan bir qatorda - kompyuter va axborot texnologiyalari.

Monitoring va baholash: o'quv mashg'ulotida va butun kurs davomida o'qitishning natijalarini rejalik tarzda kuzatib boriladi. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholanadi.

"Ish joylarini attestatsiyalash" fanni o'qitish jarayonida kompyuter texnologiyasidan, "Power Point" prezentatsiya va "Excel" elektron jadval dasturlaridan foydalaniladi. Ayrim mavzular bo'yicha talabalar bilimni baholash test asosida va kompyuter yordamida bajariladi. Laboratoriya va amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ulabiy ko'rsatmalar ko'rinishidagi turqutina materiallar tayyorlanadi, oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

III. "Ish joylarini attestatsiyalash" fani bo'yicha "5640200. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi ta'lim yo'nalishida soatlarning taqsimlanishi

Jami o'quv soati: 190			
Shu jumladan	Jami	7-semestr	8-semestr
Ma'ruza	72	72	
Amaliy mashg'ulotlar	20	20	
Seminar	16	16	
Mustaqil ta'lim soati	82		

3.1 Ma'ruza mashg'ulotlari

T/R	Mavzu	Sot
1	Ishlab chiqarish shovqini va titrashlarni hususiyatlari va ularni inson organizmiga ta'siri	2
2	Havodagi zararli va zaharli moddalarni kamaytirish chora-tadbirlari	4
3	Inson mehnat faoliyatiga ta'sir etuvchi salbiy omillar, ularning turlari, mohiyati va himoyalash usullari	4
4	Ishlab chiqarish chiqarilgan organizmga salbiy ta'siri.	2
5	Ishlab chiqarishda sharoitlashning turlari va mohiyati.	2
6	Ishlab chiqarishda zaharli va zararli moddalar turlari va mohiyati.	4
7	Ishlab chiqarish soxalari va ish o'rinlaridagi mikroqitlim ko'rsatkichlarini aniqlash va o'rganish.	4

8	Ishtab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar xavfsizligining boshqa xil zararlarni tekshirish va xisobga olish tartibi.	4
9	Xavfsizlikni ta'minlashning asosiy texnik vositalari.	2
10	Xavfsizlikni ta'minlashning vositalarining klassifikatsiyasi.	2
11	Xavfsizlik ta'minlash texnik vositalarining ishonchligi va yaroqlilik ko'rsatkichlari.	2
12	Sanat korxonalarida texnologik jarayonlardan xavfsiz foydalanish.	2
13	Sanat xavfsizligi sohasidagi qonunchilik. Sanat obektlarini xavfli darajasiga ko'ra tasniflash.	4
14	Ish joylarida himoya to'siqslarining maqsadi, vazifasi, turlari.	2
15	Tornoz qurilmalariga qo'yiladigan talablar. Tornoz qurilmalarining ishlash printsipi.	2
16	Blokirovka qurilmalarining maqsadi, vazifasi, turlari va ularning klassifikatsiyasi.	2
17	Yong'in xavfsizligini ta'minlash qoidalarini ishtab chiqarish, standart loyihalari, texnik shartlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni ko'rib chiqish tartibi.	4
18	Bino va insbotalarni yong'in xavfsizligini ta'minlash usullari.	2
19	Ishtab chiqarish binolarining portlash xavfi bo'yicha to'rtasi.	2
20	Yong'indan saqlash xizmati, uning turlari, asosiy vazifalari.	2
21	Evakuatsiya yo'llari zinozoya va zina kataklariga qo'yiladigan talablari.	2
22	Ishtab chiqarishda elektr xavfsizlik usullari. Texnosferada xavfsizlikni ta'minlash masalalari.	4
23	Tabiiy, ekologik va texnologik tashqi ta'sirlar, turlari, xususiyatlari, og'irligi va ularni fuzaralarning xatti-harakatlari.	4
24	Fuqaro muhofazasining maqsadi, vazifalari, kuch va vositalari, uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tartiblari.	4
25	Respublikada hukumat tibbiy xizmatining tashkil etilishi va uning asosiy vazifalari. Jaborlanganlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatishning tartibi va qoidalar.	4
Jami:		72

3.2 Amaliy mashg'ulotlarning mavzulari

T/R	Mavzu	Sout
1	Xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnomalar va ularni hujjatlashtirish tartiblari	2
2	Ishtab chiqarish xonalaridagi sun'iy yoritilishni hisoblash	2
3	Shaxsiy himoyalarni vositalarini o'rganish va tanlash.	2
4	Ishtab chiqarish xonalari uchun zaruriy havo almashirish jadalligini hisoblash	2

5	Shovqin ko'rsatkichlarini aniqlash.	2
6	Qutqaruv va shovqinlarni tuzatish - tiklash ishlarni tashkil qilish.	2
7	Yong'indan xabar beruvchi qurilmalarini o'rganish.	2
8	O't o'chirish vositalarini o'rganish.	2
9	Ishtab chiqarish xonalari va ish o'rinlaridagi mikroqolim ko'rsatkichlarini aniqlash va o'rganish	2
10	Shikastlangan kishilarga dastlabki tibbiy yordam ko'rsatish.	
Jami:		20

3.3 Seminar mashg'ulotlarning mavzulari

T/R	Mavzu	Sout
1	Laboratoriya xavfsiz ishlash, zaruriy vositalardan foydalanish talablari.	2
2	Mehnat muhofazasiga oid muammolar va ularni hal qilish choralari.	2
3	Sanat chiqarishdagi tozalash, atmosferaga tashlash talablari, usullari, nazorat.	2
4	Mehnat muhofaza qilish masalalarini muammolarini ekologiya bilan bog'liqligi.	2
5	Baxtsiz hodisalarni tekshirish, rasmiylashtirish talablari.	2
6	Texnologik jarayon bajarilishda xavfsizlikni ta'minlash chora tadbirlari.	2
7	Mehnat muhofazasiga oid davlat qonunchiligi, mehnat qonunlari, mehnat kodeksi haqida tushuncha.	2
8	Ishtab chiqarish korxonalarida mehnat muhofazasi bo'yicha muhandis-texnik xodimlarning vazifalari.	2
Jami:		16

3.4 Mustaqil ta'lim tashkil etishning shakli va mazmuni

Ish joylarini attestatsiyalash fani bo'yicha talaba mustaqil ishini tashkil etishda talabning akademik o'zlashtirish darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

fanning ayrim mavzularini o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish, o'quv materiallari bilan ishlash;

fandun amaliy, seminar va laboratoriya mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rib kelish;

ma'lum mavzu bo'yicha referat tayyorlash;

prezentatsiyalar tayyorlash;

ko'rgazmali vositalar tayyorlash;

maqola, tezislar tayyorlash;

Ishtiruv mulakaviy ishi uchun materiallar to'plash;
amaliy mazzamundagi nostandart masalalarni yechish va ijodiy ishlash.

Isb joylarini attestatsiyalash fanining mustaqil ish mavzulari

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabaning mustaqil ishi uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:	
1. Ushbu joylarni attestatsiyalash fanini o'rganishni ahamiyatli va o'rganishlabaoshaqa fanlarning bog'liqligi.	
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2014 yil 15- sentyabr 263-sonli qarorining mazmun mohiyati.	
3. Korxonalarini sanitariya jihatidan sinflarini, sanitar himoya zona haqida tushuncha.	
4. Mehnat muhofazasi masalalarini hal qilishda sog'lom muhit yaratishda O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini ahamiyati.	
5. Korxonada texnologik jarayon bajarilishida xavfsizlikni ta'minlashda avtomatizatsiyani ahamiyati.	
6. Mehnat muhofazasi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Mehnat qonunlari Kodeksini (KZOT) ahamiyati.	
7. Texnologik reglament tarkibi va ahamiyati haqida tushuncha.	
8. Korxonada qo'llaniladigan texnologik uskuna moslama vositalarni xavfsizligini ta'minlash choralar.	
9. Davlat sanitariya nazorati inspektorining xuquq va vazifalari.	
10. Ishlab chiqarish chug'ni odamlarga ta'siridan himoyalash.	
11. Ishlab chiqarish chug'ni odamlarga ta'siridan himoyalash.	
12. Laboratoriya xavfsiz ishlash, zaruriy vositalardan foydalanish talablari.	
13. Mehnat muhofazasiga oid muammolar va ularni hal qilish choralar.	
14. Sanoat chiqindilarini tozalash, atmosferaqa tashlash talablari. Usullari, nazorat.	
15. Sanoat muhofazasi qilish masalalarini muammolarini ekologiya bilan bog'liqligi.	
16. Korxona loyihasini tuzish, qurilishiga bo'lgan xavfsizlik talablari.	
17. Korxona mehnat sharoitini, muhofaza ishlarni baholash.	
18. Baxtsiz hodisalarini tekshirish, rasmiylashtirish talablari. Sharoitini baholash.	
19. Texnologik jarayon bajarilishida xavfsizlikni ta'minlash chora tadbirlari.	
20. Mehnat muhofazasiga oid davlat qonunchiligi, mehnat qonunlari Kodeksi haqida tushuncha.	
21. Ishlab chiqarish korxonalarida mehnat muhofazasi bo'yicha muhandis-texnik xodimlarning vazifalari.	
22. Korxona chiqindilarini tozalash, usullari va atmosferaqa tashlash talablari.	
23. Texnologik jilvozlarda sodir bo'lishni bartaraf qiluvchi texnik qurilmalar tuzilishi va ishlash prinsiplari	
24. Texnologik mashinalarni ishlatishda yonish va portlash sodir bo'lishini oldini olish tadbirlari.	

25. Sanoat korxonalarini sanitariya jihatidan sinflarini	
26. Sanoat korxonalarini bino, inshootlarini loyihasini tuzish va qurilishga bo'lgan mehnat muhofazasi talablari.	
27. Mehnat muhofazasi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Mehnat qonunlari Kodeksining ahamiyati.	
28. Ish o'rinlarining ayrim turlarini attestatsiyadan o'tkazish hususiyatlari.	
29. Ishlab chiqarish jarayonlarida zararli omillar va ularidan himoyalash chora-tadbirlari.	
30. Ishlab chiqarish jarayonlari sanitariya va gigienasi meyorlari.	
31. Ish o'rinlarida mehnat sharoitlari holatini kompleks baholash.	
32. Ishlab chiqarish mikroiklimining gigienik me'yorlari, ularning inson organizmiga ta'siri	
33. Texnosfera havosi tarkibidagi chug'ur va zararli moddalarning ta'siri.	
34. Korxonalarini shamollatish usullari. Umumiy va mahalliy shamollatishning mohiyati.	
35. Mehnat jarayonida ishlovchilarning ishlash qobiliyatining pasayishini oldini olish choralar.	
36. Ish joylarini attestatsiyadan o'tkazish tartibi.	
37. Ish joylaridashob-uskunalarining jarohatlanish xavfliligi yuzasidan attestatsiyadan o'tkazish tartibi.	
38. Attestatsiyani o'tkazishga tayyorgarlik ko'rish tartibi.	
39. Mehnat sharoitlarining mehnatni muhofaza qilish bo'yicha normalar, qoidalar va yo'riqnamlar talablariga muvofiqligini baholash tartibi.	
40. Ish o'rinlarini mehnat sharoitlari bo'yicha attestatsiyadan o'tkazish natijalarini rasmiylashtirish tartibi.	

IV. Fan bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish

Talabalar bilimini nazorat qilish Oliy va o'rta maxsus ta'lim Vazirligi tomonidan tavsiya etilgan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholashning reyting tizimi to'g'risida"gi Nizom (Nizom O'z.R. OO'MTVning 2009 yil 11 iyundagi 204-son buyrug'i bilan tasdiqlangan va O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2009 yil 10 iyulda 1981-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan. O'z.R. OO'MTVning 2010 yil 25 avgustidagi 333-sonli buyrug'i bilan Nizomga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan hamda O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2010 yil 26 avgustda 1981-son bilan davlat ro'yxatidan qayta o'tkazilgan) asosida bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Ushbu Nizomga muvofiq fan bo'yicha o'quv semestri davomida uch turlagi, ya'ni joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

Joriy nazorat - fan mavzulari bo'yicha bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida laboratoriya, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim topshiriqlari buyicha. og'zaki so'rov, test o'tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollokvium, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkaziladi.

Oraliq nazorat - semestr davomida modallari tizim asosida o'quv dasturining

Maʼnau fiʼri oʻqitish jarayonida Oʻzbekiston Respublikasining inʼchusini Maʼnau fiʼri oʻqitish jarayonida Oʻzbekiston Respublikasining inʼchusini Maʼnau fiʼri oʻqitish jarayonida Oʻzbekiston Respublikasining inʼchusini

...subito tu 'minoti

VI. Dealing with... angular covariates

6.1.1. Asosiy adabiyotlar

1. I. G. Yormatov, YO. Isamuhamedov. Mehnatni muhofaza qilish: [Darslik] O'zR. O'rita maxsus ta'lim vazirligi; O'rita maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi; Oliy va o'rita maxsus ta'lim vazirligi; O'rita maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi; O'rita maxsus, kasb-hunar ta'limi rivojl. in-ti. - Toshkent : O'zbekiston, 2002. - 384 b.
2. Ibragimov E., Xojiev A. Xavfsizlikning texnik vositalari. T.: TIMI, 2014, 202 b.
3. Охрана труда (для газопромышленности, электротехн., механик., электротехн. и работников легкой промышленности): Учеб. пособие для электротехн. и работников легкой промышленности. - Ростов-на-Дону: проф. лицей, училищ и колл./ Юрид. Георгизмич Синдеса. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. - 186(6) с.
4. Yormatov G.Yo. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. - T.: "Aloqachin", 2009 yil. - 348 b.
5. G'oyipov H.E. Hayot faoliyati xavfsizligi. - T.: "Yangi asr avlod", 2007 yil. - 264 b.
6. Yormatov G.Yo. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. O'quv qo'llanma. - T.: 2005.
7. O'zbekiston Respublikasining mehnatni muhofaza qilish bo'yicha qonuni. - T.: Adolat, 2003.
8. Qudratov O., Yuldashev O'R., Alimov O.N. Ish joylarini mehnat sharoitlari va ishbob-uskunalarining jorihtulash xavfliligi yuzasidagi attestatsiyadan o'tkazish taritibi, Uslubiy qo'llanma. - T.: Servis tehnolog, 2015.

617 Ooʻshimcha adabiyotlar

9. Mirziyoyev S.H.M. Tushunqiy tabii, qat'iy tartib-tizim va sharsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent, O'zbekiston, 2017.-104b.
10. Mirziyoyev S.H.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini

tegishli (fanning bir nechta mavzularini o'z ichiga olgan) bo'limi tugallangandan keyin, talibning bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida yozma, og'zaki, test shaklida o'tkaziladi. Oraliq nazorat bir semestrdagi ikki (yoki bir) marta o'tkaziladi va shakli (yozma, og'zaki, test va hokazo) bunda soni o'qov faniga ajratilgan o'quv soatlarining umumiy soniga teng bo'lishi kerak.

Yukuniy nazorat — semestr yakunida mutayyan fan bo'yicha nazariy bilim va amaliy asoslar tajribadan kelib chiqqan natijalar bilan tekshiriladi.

dan bo'lishda tabiiy bilimni mazorat qilish.

Talabalarining fan bo'yicha o'zlashtirishini aniqlash uchun quyidagi baholash turlari

Baholish (OB) - semestr davomida talabning fan o'quv dasturlari tegishli baholash bo'limlarini o'zlashtirishni baholash usuli. OB soni (bir semestrdan 2 tadan tugallangan bo'limlarni) o'zlashtirishni baholash usuli. OB soni (bir semestrdan 2 tadan tugallangan bo'limlarni) o'zlashtirishni baholash usuli. OB soni (bir semestrdan 2 tadan tugallangan bo'limlarni) o'zlashtirishni baholash usuli.

Yakuniy baholash (YAB) - semestr yakunida talabning muayyan fan bo'yicha nazariy xususiyati va unga ajratilgan umumiy soxalar hajridan kelib chiqqan hokda baholarni, bilim va amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishini baholash usuli. U asosan tayanch tushuncha va iboralarga asoslangan yozma ish, og'zaki so'rov, test, ijodiy ish va boshqa shakllarda baholatiladi.

Talabning fani bo'yicha o'zlashtirishini baholashda quyidagi namunaviy mezonlar o'tkaziladi.

- 5 (a'lo) baho:
xulosa va qaror qabul qilish;
ijodiy fikrlay olish;
mustaqil muxbobunda yuritish;
olgan bilimlarni amalda qo'llay olish;
mohiyatini tushunish;
bilish, aytib berish;
tasavvurga ega bo'lish.
- 4 (yaxshi) baho:
mustaqil muxbobunda yuritish;
olgan bilimlarni amalda qo'llay olish;
mohiyatini tushunish;
bilish, aytib berish;
tasavvurga ega bo'lish.
- 3 (qisqisqari) baho:
mohiyatini tushunish;
bilish, aytib berish;
tasavvurga ega bo'lish.
- 2 (qoniqarsiz) baho:
dasturni o'zlashtirmaganlik;
fanning mohiyatini bilmashlik;
aniq tasavvurga ega bo'lmashlik;
mustaqil fikrlay olishlik.

W. Dosturnine informatsion- uslubly ta' minoti.

- birgalikda berpo etamiz. Toshkent, O'zbekiston, 2016. -56b.
11. Mirziyoyev S.H.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanoh xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMU, 2017. - 488 b.
12. Yo'ldoshev O.R., Ravimov O. R. Xo'jaqulova R.T. Xasanova O.T., "Mehnatni muhofaza qilish". - T.: 2005.
13. Мисроков В.Ю. Безопасность жизнедеятельности. Ростов – Дон. 2006.
14. Безопасность жизнедеятельности. /Под ред. Михалюна Л.А. Киев – Харьков –Минск, 2007. 301 с.
15. "Xavfli ishlab chiqarish ob'ektlarining sanoat xavfsizligi to'g'risida"gi qonun. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. - T.: 2006 y., 39-son.
16. "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi qonun. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. - T.: 2009 y., 17-son.
17. O'zbekiston Respublikasi imtiyozli pensiya ta'minoti va mehnatni muhofaza qilish bo'yicha me'yori hujjatlari. - T.: "Adolat", 2000.
18. Ish joylarini shahodatlash va korxonalaridagi havo zararliligini baholash. Usuliy qo'llanma.-T.: "TDU", 2005.
19. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2014 yil 15- sentyabr 263- sonli qarorlar to'plami.
20. Qudratov A. va b., "Hayotiy faoliyat xavfsizligi". Ma'ruza kursi. "Aloqechi" -T.: 2005. -355 b.

Elektron resurslar

21.	www.gov.uz	- O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
22.	www.lex.uz	- O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
23.	www.mintrud.uz	- Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti.
24.	www.bilim.uz	- O'qituvchi sayti